

Unudulmayan Olimpiya çempionları

"Əgər siz özünü yüksək qiymətləndirmirsinizsə, kainat sizə bir qram artıqni təklif etməyəcək"

Sonya Heni

İdman dünyasında kifayət qədər nailiyyətə sahib və maraqlı həyatı olan idmançılar az deyil. Lakin hər kəsə Adolf Hitlerin malikanəsində şam etmək, üçqat Olimpiya çempionu, on qat dünya və dəfələrlə müxtəlif turnirlərin qalibi olmaq nəşib olmur. Daim məşhur idmançılardan maraqlı yazılar hazırlayan "Olimpiya dünyası" qəzeti oxucularına bu dəfə fiqurlu konkisürmədə fenomen olan Sonya Heninin ağılaşmaz uğurlarını və bir çox maraqlı məqamları təqdim edir.

Sonya Heni 1912-ci il aprelin 8-də Norveçin Hristianiya (indiki Oslo) şəhərində varlı bir ailədə dünyaya gəlib. Onun atası Vilhelm Heniyə anasından bir neçə zavod, atasından isə kürk biz-

yerləşən "Froqner" stadionunda məşq edirdi. Elə burada da o, asanlıqla bütün yerli yarışlarda qələbə qazanırdı. Qızıcığaz 9 yaşında olarkən böyükler arasında keçirilən Norveç çempionatında iştirak etdi. Artıq 11 yaşında isə Şamonide (Fransa) I Qış Olimpiya Oyunlarını 8-ci pillədə bitirdi. 1927-ci ildə Sonya Heni dünya çempionatında ilk qələbəsini əldə etdi. Təccüblü olsa da, bundan sonra o, 10 il ardıcıl dünya çempionatının qalibi oldu. Bir il sonra isə 1928-ci ildə idmançı Olimpiya çempionu adını qazandı. Sonya Heni 15 yaşında fərdi fiqurlu konkisürmə yarışlarında qələbə qazanmaqla idman aləmində əsl sensasiya yaradı.

və cazibəsi ilə dillərdən düşməyən idmançı filmlərdə çökilmək üçün Hollivuddan təklif aldı və ABŞ-a köçdü. Bu qərar onun məşhurluğunu bir-örbe artırdı. Sonya Heni karyerası ərzində 11 filmə rol alıb. Onlar arasında ən yaxşısı isə 1941-ci ildə lentə alınan "Günəş vadisinin serenada-sı"dır. Təbii ki, filmə baş qəhrəmanın buzun üzərindəki solo ifalarına da xüsusi yer ayrıldı. Buna görə də, Sonyanın fiqurlu konkisürmə məşqləri, demək olar ki, heç vaxt dayanmırdı. Gərgin məşqlər və yarışlarla yanaşı, o, fiqurlu konkisürmə sərgilərinin iştirakçısı kimi Avropa ilə yanaşı, Amerikada da böyük məşhurluq qazanmışdı. Hətta Praqa və Nyu-Yorkdakı çıxışları zamanı onu azarkeş kütləsindən qorumaq üçün polisə müraciət olunmuşdu. Qızılının ən böyük fanatları olan Vilhem və onun həyat yoldaşı Norveçdə olan xəz biznesini oğulları Leyfə həvalə edərək, Sonyanın bütün səfərlərində müşayət

dəstək olan atası bu dəfə də onu tərk buraxmadı. O, qızının daha da tanınması üçün Hollivudda xeyriyyə konsertləri təşkil edib bütün məşhur ulduzları bir araya toplayırdı. Tezliklə prodüser Derril Zanuk Sonyanın filmə əsas qəhrəmanı canlandıracağı hər bir film üçün 75 min dollarlıq, beş illik müqavilə təklif etdi. Beləliklə, Sonya Heninin aktrisa karyerasında ilk uğuru "Milyonda bir" filmi oldu. 1927-1958-ci illərdə S.Heni 15 filmə çəkildi.

Bununla yanaşı o, Artur Virs ilə buz üzərində balet turu müqaviləsi imzalamışdı. Məşhurluğun zirvəsində olan zaman Sonyanın keçirdiyi turlar ona illik 2 milyon dollar gəlir qazandırdı. Bundan əlavə "buzun kraliçası" konyak, geyim, zینət əşyaları reklamlarından da külli miqdarda gəlir əldə edirdi. Həmin dövrdə o, dünyanın ən varlı qadınlarından biri idi. Sonyanın qardaşı Leyf bacısını təsvir edərək,

"Buzun kraliçası" - Sonya Heni

nesi miras qalmışdı. Sonyanın idmana qarşı olan sevgisi və istedadı da demək olar ki, məhz atasında keçib. Belə ki, Vilhelm Heni keçmişdə əla velosipedçi olub. O, hətta, 1894-cü ildə Antverpəndə keçirilən velosiped yarışları üzrə dünya çempionu adını qazanıb. Konkisürənin anası isə Norveçə ağac daşıyan gəmilərin kirayəçisi olmuşdu. Ailənin Sonyadan başqa Leyf adlı bir oğul övladları da var idi. Heni ailəsinin evində Avropanın kral ailələrinə məxsus şəxslərə daim qonaqlar təşkil olunurdu. Bir sözlə, Vilhelm Heninin varlığı hər kəsin dilində dastana dönmüşdü. Belə ki, 1905-ci ildə Norveçin paytaxtında bir çox sakinlər at arabası ilə hərəkət etdiyi vaxtda, Heni ailəsi "Horch" (müasir audi - T.N) markalı avtomobil sahibi idi.

"Olimpiya Oyunlarında qazandı-ğım qələbə mənim üçün çox böyük əhəmiyyət kəsb edirdi. Nəticələri elan etdikdən sonra mən soyunub-geyimə otağında oturub xeyli ağladım. Həmin an özümü dağın zirvəsinə çatmaq üçün uzun yol qət etmiş kimi hiss edirdim. Lakin indi anlayıram ki, mənim zirvəyə yüksəlməyim bir göz pırpımında baş verdi. Amma həmin yolu keçmək mənə çox çətin oldu!", - deyərək Sonya xatırlayırdı.

Fiqurlu konkisürmədə qısa ətəklilik geyim, ağı çəkmə və rəqs xoreografiyası istifadə edən ilk idmançı

1927-ci ildə Sonya Heni Osloda keçirilən dünya çempionatının qalibi oldu. Lakin bu qələbə asanlıqla əldə olunmadı. Belə ki, gərgin idman şəraitində keçən yarışmanın qalibi

hakimlər tərəfindən uzun çəkmə müzakirələrindən sonra Sonya olub. Sankt-Morisdə II Qış Olimpiya Oyunları başlayanda Sonyanın heç 16 yaş tamm olmamışdı. Sonyanın həmin vaxt artıq dünya çempionu olmasına baxmayaraq, hər kəs avstraliyalı Frits Burqerin və ya amerikalı Beatris Lauqrenin qalib olacağını düşünürdü. Lakin nəticədə avstraliyalı idmançı ikinci, amerikalı konkisürən isə üçüncü pillədə qoralarşı. Olimpiya Oyunlarının qalibi isə Sonya Heni oldu. Sonya idman ustahlığı ilə yanaşı, buzun üzərində nümayiş etdirirdi, artistik hərəkətləri və gözəlliyi ilə

azarkeşləri heyran etmişdi. Möhtəşəm çıxışı ilə yeniyetmə qızıcığaz II Qış Olimpiya Oyunlarının qəhrəmanına çevrildi. Həmin vaxt, bəlkə də, bezi azarkeşlər Sonyanın 1972-ci ildə "Elizabeth üçün yeddi gün" filmində debütünü izləmişdi. Bununla da, norveçli idmançının fantastik karyerasına start verildi. İdmançı ardıcıl olaraq 10 dəfə dünya çempionu (1927-1936-cı illər), altı dəfə Avropa çempionu (1931-1936-cı illər), iki dəfə isə Qış Olimpiya çempionu adını qazandı. O, mürəkkəb çıxışların və buzda tullanmanın qüsuruz ifası ilə məşhurlaşdı. Həmin Sonya çətin vəziyyətlərdə hislərinə hakim olmağı, buzun üzərində hər zaman özünə əmin şəkildə duruşu ilə azarkeşlərin qəlbinə yol tapdı. Qış Olimpiya Oyunlarında ilk qələbəsindən sonra məşhurlaşan Sonya Heniyə bütün dünyadan olan azarkeşlər heyranlıq məktublarını yollayırdılar. 1932-ci ildə keçirilən III Qış Olimpiya Oyunlarındakı qələbəsindən sonra isə o, azarkeşlərin məktublarını cavablandırmaq üçün atası Vilhelm Henini şəxsi katibi təyin etdi. Belə ki, yalnız atası qızının imzasını təqdim etməyi bacarırdı. Artıq hakimlərin fiqurlu konkisürmə yarışlarında ən yaxşı kimin olduğuna dair şübhələri yox idi. Düzdür, 1936-cı ildə Almaniyanın Qarmış-Partenkirhe şəhərində keçirilən IV Qış Olimpiya Oyunlarında qalmaqalın yaranmasının qarşısı güclə alındı. Belə ki, Sonyanın idman dünyasındakı düşmənləri MOK-un ikiqat Olimpiya çempionunu diskvalifikasiya edilməsini müzakirəyə çıxarmışdılar. Buna səbəb isə onların Sonyanı idman vasitəsi ilə gəlir əldə etməyi qadağan edən Olimpiya xartiyasını pozmasında təqsirlə bilirdilər. Həmin vaxt isə fiqurlu konkisürən müxtəlif filmlərdə rol almağa davam edirdi və buzun üzərində öz mükəmməl çıxışlarını nümayiş etdirirdi. Lakin bütün idman növlərində lider olan Norveç millisi Sonyaya arxa-dayaq çıxaraq, onun oyunlardan diskvalifikasiya edildiyi toqquşdu. Qış Olimpiya Oyunlarını boykot edəcəyini beyan etdi. Təbii ki, belə bir seçim qarşısında qalan Beynəlxalq Olimpiya Komitəsi (BOK) geri addım atmağa məcbur qaldı. Yaşananlardan sarsılmayan Sonya Heni isə 24 yaşında üçüncü dəfə Olimpiya çempionu adını qazandı. 1936-cı ildə Sonya Heni karyerasını başa vuraraq həyatında yeni sahifə açdı. Gözəlliyi

edirdilər. Sonya Heni fiqurlu konkisürmədə qısa ətəklilik geyim, ağı çəkmə və rəqs xoreografiyası istifadə edən ilk idmançı hesab olunur. Onun buz üzərindəki texnikası, etdiyi yeniliklər və məftunedici tərz bu növü həmişəlik olaraq dəyişdi.

Adolf Hitlerin "hava opüşü"

1936-cı ildə Berlində keçirilən sərgi zamanı baş verən hadisə hər kəsin diqqətini növbəti dəfə Sonyaya yönəltdi. Belə ki, gözəllənməz olsa da, Sonyanın çıxışını izləmək üçün Adolf Hitler, Hering, Qibbels və digər yüksək rütbəli şəxslər arenaya gəlmişdilər. Möhtəbər qonaqların gəldiyini öyrənən idmançı, buz üzərinə çıxmağa bir neçə saniyə qalmış fərin harada əyləşdiyini dəqiqləşdirdi. Sonya buzun başından o biri başına sürətlə sürüşərək tam A.Hitlerin qarşısında dayandı. O, qolunu qaldıraraq nasist salamlaması ilə alman dilində "Hay Hitler!" deyərək qışqırdı. Adolf Hitler isə onun bu hərəkətinə qarşılıq olaraq, ona "hava opüşü" yolladı.

Növbəti gün Norveç qəzetlərində iri şriftlərlə "Sonya nasistdir?" başlıqlı məqalələr dərc olunmağa başladı. Sonya isə bu xəbərə "nasistləri deyil, Almaniyanı salamlayırdım" deyərək münasibət bildirmişdi. Bu cavabdan sonra məsələ ətrafında qalmaqal yavaş-yavaş səngiyirdi. Amma Adolf Hitlerin ordusunun Norveçə daxil olanadək onun Sonya ilə dostluğu davam edirdi.

Maraqlıdır ki, Sonya Heninin Berlində üçüncü dəfə Olimpiya çempionu olmasından sonra (1936-cı il) Adolf Hitler onu öz malikanəsinə nahar yeməyinə dəvət etdi. Hitler orada idmançıya şəxsi imzası olan portretini bağışlamışdı. Təsədüf yoxsa qismətdən məhz bu portret gələcəkdə Sonyanın ata evini almanlar tərəfindən viran edilmişindən xilas etdi. Belə ki, alman ordusu evdə Adolf Hitlerin imzalı portretini görəndə evdən heç nə götürməmiş və evə heç bir ziyan vurmamışdılar.

"Buzun kraliçası" məşhurluğun zirvəsində

Sonya Heni 1936-cı ildə 24 yaşında idmanın tərk edib buz üzərində hollivud baletinin ulduzu oldu. Hər zaman qızına

onun pul və yüngül həyat tərzini keçirməyi sevdini vurğulayırdı.

Həmin Leyf Heni "Buzun kraliçası, kölgələrin kraliçası" kitabında Sonyanın qəliz xasiyyəti olduğunu və şəxsi mənafeyi üçün insanları, hətta yaxınlarını belə rahatlıqla istifadə etdiyini qeyd edib. Deyilənə görə, tibb bacısı Sonyaya onun anasının artıq can verdiyini bildirdiyi anda o, heç də kədərlənməmişdi. Əksinə, sakit tərzdə katibindən anasının zینət əşyalarını götürməsinə tələb etmişdi.

Üç nikah və gözəllənməz ölüm

Üç rəsmi nikahla yanaşı, Sonyanın xeyli sevgi macəraları olub. Məşhur idmançının tərəfdaşları sırasında fiqurlu konkisürənlər Cek Dann, Stüart Rebern və aktyor Van Conson var idi. Sonyanın sonuncu həyat yoldaşı norveçli gəmiqayıma ustası, elm və mədəniyyətin inkişafı üçün təmənnəsiz yardımlar edən Nils Unstad olub. Deyilənə görə, yalnız Nils Unstadan iradəsinə müqavimət göstərə biləcək yeganə insan idi. S.Heninin əvvəlki iki həyat yoldaşından fərqli olaraq, biznesmen N.Ustad həyat yoldaşının maddi dəstəyinə ehtiyac duymurdu.

S.Heni həyat yoldaşının onun yanında, yəni qərb sahilində yaşamağa məcbur edirdi. Amma onun təkidlərinə baxmayaraq, Nils bununla razılaşmadı və Sonya şərq sahillərinə köçməyə məcburiyyətində qaldı. Nils ən sevimli gəmisini Sonyanın şərfinə adlandırmışdı. O, həyat yoldaşının çətin xasiyyətinə və qohumları ilə olan sözsöhbətlərinə həyatının sonuna kimi dözməyə hazır idi. Məhz Nils həyat yoldaşına incəsənətə investisiya qoymaq ideyasını təklif etdi. Bununla da, 1968-ci ildə onlar "Heni-Ustad" incəsənət mərkəzi açdılar. Həyat yoldaşlarının kolleksiyası kimi saxlanılan muzeyi hər il yüz min insan ziyarət edir.

Əgər nağıllarda əsas qəhrəmanlar xoşbəxt və uzun ömür yaşayırlarsa, Sonyada bu belə olmadı. Belə ki, leykomiyadan əziyyət çəkən Sonya Heni 1969-cu ilin oktyabr ayında Parisdən Osloya uçaqarkən təyyarədə 57 yaşında dünyasını dəyişdi.

Hazırladı:
Türkiyə Nifətliyyə